

Kommunikációs kihívások a magyar EU-elnökség előtt

Megjelent a Külügyminisztérium Európai Tükör című folyóiratában 2010-ben

A leendő magyar EU-elnökség egyik nem titkolt ambíciója, hogy javítson ez elmúlt években megkopott Magyarország-képen. Ennek azonban elengedhetetlen feltétele, hogy a magyar elnökségi lépéseket és eredményeket a nemzetközi média jól ismerje, terjessze, támogassa. E szempontból fontos kockázati tényező, hogy ha az elnökségi tájékoztatás nem hatékony és nem informatív, úgy a brüsszeli média jellemzően teljesen ignorálja az elnökségi kommunikációt, és az információt megszerzi máshol. A hatékony elnökségi kommunikáció ugyanakkor nemcsak a tájékoztatási szakemberektől, hanem az elnökséget majdan „csináló”, a médiában megszólaló tisztviselőktől is bizonyos felkészülést igényel, ráhangolódva a nemzetközi mércék szerinti „nyilatkozó” szerepre.

A magyar közigazgatást, de különösen a magyar diplomáciát nagy próbatétel (és egyúttal bizonyítási lehetőség) elé állító 2011-es magyar EU-elnökség egyik fontos vetületéről, az elnökségi munka „eladásáról” mintha csak kevés szó esett volna eddig. Pedig példák sora demonstrálja, hogy a sok éves felkészülést betetőző hat hónapos EU-elnökségi munka alkalmasint torz, félreértelmezett megvilágításokba kerülhet, netán lejárta után napokon belül a feledésbe is merül, ha a minderről folyó kommunikáció erőtlen, vagy legalábbis defenzív, holott kellően offenzív fellépéssel a sajtót akár fontos szövetségessé is tehetnék volna.

Itt tegyük hozzá: az elnökségi kommunikáció csak látszólag néhány ember dolga csupán. Korábbi EU-elnökségek tapasztalatai arra intenek, hogy a szóvivők és a kommunikációs team rátermettsége mellett az elnökséget ténylegesen „csinálók” – diplomataik, kormánytagok – média-fogékonysága legalább ennyire meghatározó lehet az említett „eladás” sikerre vitelében. Ráadásul egy olyan – valljuk meg, magyar megszólalók többsége számára általában szokatlan - helyzetben, amelyben nem a magyar, hanem a hazai gyakorlattól alkalmasint eltérő munkamódszerekhez szokott külföldi sajtó előtt kell a tájékoztatási elvárásoknak megfelelni. Ami, ha sikertelen, azonnal visszaszáll az elnökség egészének megítéltségére is.

Hadd említsünk egy példát! Az új kelet-európai tagállamok közül elsőnek Szlovénia töltötte be a soros féléves EU-elnökség funkcióját. Nem volt könnyű félév, és jó pár kérdésben éppen Ljubljanára várt több bonyolult dosszié lezárása. Ekkor már évek óta húzódó ügy volt például az illegális bevándorlók kezelését célzó irányelv, vagy az energiapiaci szolgáltatók és

a hálózatokat üzemeltetők kettéválasztását célzó („unbundling”) jogszabály megalkotása, csakúgy, mint az ideiglenes munkavállalók tagállami munkafeltételeinek szabályozása („temporary agents”). Mindeközben zajlott Koszovó elismerésének folyamata, ami felvetette a közös EU-külpolitika sérülésének a veszélyét is. Végül: váratlan fejleményként robbant be, hogy a kelet-európai tagországok többsége kétoldalú egyeztetést kezdett Washingtonnal a vízumkötelezettség érdemi könnyítéséről, ami a szintén sok éve húzódó ügy közösségi kezelését látszott kikezdeni. A szlovén elnökség valamennyi problémával megbirkózott! Sikerült közös keretek között tartani Koszovó elismerését, az amerikai vízumkérdés kezelését, és az elnökség végéig mindhárom említett, alkalmasint sok éve tartó jogszabályalkotást is eredményesen le tudták zárni.

És mégis: a szlovén elnökség még véget sem ért, máris mindenki arról beszélt nem kevés fanyalgással, hogy jó-jó, nem buktak meg, de ez igazából csak afféle „nem-elnökség” volt. Leadminisztráltak csak a félét, ami észrevétlenül múlt el fölöttük. Hogyan lehetséges ez? Igaz, akadt dosszié – mint az illegális bevándorlók kitoloncolásáról intézkedő jogszabály -, ami korábbi elnökségek során már viszonylag előkészített státuszba jutott (kész ez sem volt!). De például az „unbundling” esetében még a „szlovén félév” közepén is azt jövendölték sokan, hogy akár évekbe is beletelhet, amíg sikerül róla közös nevezőre jutni. Aztán három hónappal később meg volt a megállapodás.

Ha mindez egy francia kommunikációs dinamikával és tapasztalattal megáldott elnökségi félév mérlege lett volna, Brüsszel és a nemzetközi sajtó már menet közben „rendkívül sikeres elnökségről” beszélt volna, és még ma is lépten-nyomon hivatkoznának rá. A szlovénokra – legalábbis a sajtóban - többnyire legyintettek, majd pedig néhány hét alatt el is felejtették őket.

A jelenség nyilván sokféle szempontból értékelhető. Meggyőződésünk, hogy a dolgok ilyen alakulása jelentős részt Ljubljana kommunikációs deficitjének tudható be. Méghozzá – és ettől érdekes az egész – elsősorban nem a kommunikációs team esetleges hozzá nem értése állt mindenek hátterében. Éppen ellenkezőleg: brüsszeli sajtókörökben azt tartják, hogy évekre visszamenően a brüsszeli szlovén szóvivők nyújtották a legjobb teljesítményt. Elérhetőek voltak, gyorsak, tájékozottak, ügyesen, érthetően kommunikáltak. Rajtuk nem múlt. Hanem az elnökséget végző szlovén hivatalos személyiségek megszólalásain. Akik többnyire szintelenül, erőtlenül adminisztráltak le a megkerülhetetlen nemzetközi sajtószereléseket, valójában már menet közben „leszoktatva” a brüsszeli sajtót, hogy odafigyeljenek rájuk. Az EU-tanácsüléseket megelőző brüsszeli háttér-tájékoztatók például néhány hét után gyakorlatilag üres nézőtér előtt zajlottak, mert a sajtó hamar arra következtetésre jutott, hogy ott nem sokat tudhat meg, hát fölösleges rászáni az időt. Mindebben tehát már nem a szóvivői munka került megméretésre, hanem azok felkészültsége és tájékoztatási rutinja (vagy jogositványa!), akik ilyenkor a szóvivő mellett elnökségi minőségükben ülnek.

Mindez főként annak fényében érdekes, hogy a leendő magyar EU-elnökség közismert módon nem egyszerűen arra törekszik, hogy egy elvárt hatékonysággal átsegítse az európai uniós folyamatokat a ráeső félév történésein, hanem az elmúlt években sok szempontból sérült magyar ország-imázs radikális helyreállításához is sokan fontos eszközt látnak benne. Márpedig, ha az elnökségi erőfeszítéseket és eredményeket a média nem karolja fel, nem tudatosítja, nem terjeszti, akkor egy szűk brüsszeli szakmai kört leszámítva a hat hónap –

meg a mindezt megelőző évek – hatalmas munkája könnyen az észrevétlenség, vagy legalábbis a feledés áldozatává válhat.

Ennek fényében is, talán nem lesz haszontalan áttekinteni korábbi EU-elnökségek kommunikációs gyakorlatának fontosabb tapasztalatait, a brüsszeli sajtóterep néhány jellemzőjét, a leendő magyar félév számára leszűrhető főbb tanulságokat. Az alábbi néhány gondolat túlnyomórészt egy terjedelmesebb, hivatalos anyag rövidített változatát tartalmazza. A Miniszterelnöki Hivatal megbízásából a Merlin Kft rendelt meg 2009 tavaszán egy összességében 40 oldalas tanulmányt a BruxInfo Európai Elemző Irodától az EU elnökségi kommunikáció főbb brüsszeli tapasztalatairól.¹ A továbbiakban mindenekelőtt e munkákra támaszkodva utalunk néhány, talán kevésbé ismert szempontra. Fontos különbség ugyanakkor az említett tanulmányhoz képest, hogy a jelen dolgozatban nem annyira a leendő kommunikációs munka technikáját vesszük górcső alá, hanem az elnökséget effektíve végzőkre eső kihívások és tétel kérdéskörét tekintjük át. Egyetlen helyen térünk csak ki a kommunikációs szakmára is: a szövivői munka néhány olyan aspektusánál, ami közvetve-közvetlenül szintén (össze)függhet a diplomáciai munka alakításától is.

Kiindulásként: az EU-kommunikáció tétjei és alapvetései

A legfontosabb tételre már utaltunk: ha az elnökség tájékoztatása nem hatékony, nem gyors, és nem informatív, úgy a brüsszeli média jellemzően akár teljes egészében ignorálja az elnökségi kommunikációt, és a tényleges információt megszerzi máshonnan. Az ilyen módon elvesztett bizalom azt is jelenti, hogy utána már az elnökségi - hivatalos és background - tájékoztatók kiüresedő sajtóterem előtt fognak zajlani. Ezzel az elnökség:

- elveszti a legközvetlenebb csatornát önmaga "megmutatására", azaz csökken a befolyása az elnökségi imázs formálására,
- elveszti az általa elnökölt EU-folyamatokra a sajtón keresztül is történő (közvetett, közvetlen) ráhatás lehetőségét,

Tovább rontja a helyzetet, hogy az az elnökség, amelyik kedvezőtlen reputációra tett szert, utána már nagyon nehezen tud újra „bizonyítani”. Ha a brüsszeli sajtó „leszokott” valaki(k)ről, utána már nem fogja figyelni, vajon történt-e javulás, hanem eleve más csatornákra rendezkedik be. Merthogy – és az a leglényegesebb adottság a brüsszeli nemzetközi sajtó esetében – *vannak* ilyen „más csatornák” is. (Erről részletesebben még ld. alább).

Mielőtt tételesen belemennénk az EU elnökségi kommunikáció legfontosabb jellemzőibe, szabadjon felhívni a figyelmet néhány olyan tanulságra, amelyeket több mint másfél évtizedes brüsszeli munkánk során számtalanszor alkalmunk volt megfigyelni.

- a.) Az EU-elnökségi pozíció csak igen ritkán jelent információs (tehát tájékoztatósi) monopóliumot is. A mindenkori elnökség, tényleges helyzetét tekintve, inkább van – felettébb kiélezett – versenykihívásnak kitéve, mintsem diktáló pozícióban.

¹ „Kommunikációs stratégia a 2011-es magyar EU-elnökséghez. Kapcsolattartás a hazai és a külföldi sajtóval.” (Hivatalos munkaanyag a Merlin Kft illetve a Miniszterelnöki Hivatal felkérésére. Bruxinfo Európai Elemző Iroda, 2009. május.)

- b.) Az elnökségi munkát megkezdő diplomácia olyan, EU-tudósításokra szakosodott nemzetközi sajtóval szembesül az első naptól kezdve, amelynek komoly „kollektív emlékezete” van konkrét szakkérdések előzményeit, elágazásait illetően.
- c.) A tájékoztatásra is igaz, hogy az elnökségi munka súlypontja nem a funkciót betöltő ország nemzeti porondján, hanem Brüsszelben van. Következésképpen, a mindenkori elnökségek megítélésének a kulcsa is a brüsszeli nemzetközi sajtó kezében van.

A célközönség beazonosítása

Ha az utolsó alapvetésből indulunk ki, úgy megkerülhetetlen adottságnak tekinthető, hogy a magyar EU-elnökség első számú működési terepe Brüsszel, Luxembourg, Strasbourg lesz majd. (Vegyük ismét a szlovén példát: a végső elnökségi statisztikák szerint a szlovén hat hónap során több mint 3400 elnökségi eseményre került sor. Ebből 116 zajlott Szlovéniában, (közülük 13 volt miniszteri (informális) tanácsülés). Hogyan csapódik ez le az elnökségi kommunikációban?

Hazai sajtó

A magyar sajtó érdeklődése előre láthatóan kettős lesz. Mindenekelőtt, hírértékű lesz a számára, hogy Magyarország és a magyar diplomáciai-politikai elit *csinálja* fél éven át az EU elnökségét. Fontos lesz tehát neki, hogy ki, mit csinál, és hogyan (milyen eredményesen). Ebben az időszakban ugyanakkor – részben ugyanezért – növekvő érdeklődés várható az iránt is, hogy elnökségként konkrétan mit is csinál a magyar diplomácia és ebben mi az érdekes. Azaz: meg tud jelenni a - részletesebb honi napi tájékoztatásból ma még többnyire hiányzó - EU-tartalom is. Ha úgy tetszik: feljűk az elnökség „csinálása” lehet a csalétek arra, hogy foglalkozzanak az EU-val is. Lényeges jellemzője lesz ugyanakkor a magyar média EU-elnökségi tájékoztatásának, hogy néhány kivételtől eltekintve a hazai sajtó jelentős mértékben az elnökségi tájékoztatásra lesz majd utalva, nem lévén alternatív forrása, és „szerkesztőségi emlékezete” is alig van az EU-történesek előzményeiről.

Magyarországra akkreditált külföldi sajtó

Érdeklődésük helyenként rokon a magyar sajtóéval. Az ő témájuk is alapvetően Magyarország, hiszen ezért telepítették őket Budapestre. Az EU-elnökséget ellátó főváros esetében őket az is érdekelheti majd, hogy miként jár el elnökségi szerepkörben (vagy arra készülve) konkrét személy, vagy intézmény? Hogyan reagált (vagy sem) a magyar belpolitika? Miként éli meg a társadalom, stb? Az elnökségi félév során saját fővárosából néha tőle várják majd, hogy felderítse Budapesten valamely leendő elnökségi lépés várható tartalmát. Cserébe a magyar diplomácia számára is alkalmas csatornát kínálnak arra, hogy előzetesen magyar törekvéseket közvetítsenek saját tudósítói hátszáguknak.

Brüsszeli nemzetközi sajtó

A mindenkori elnökségi munkának a legrendszeresebb nemzetközi sajtóvisszhangját a brüsszeli székhelyű mintegy 1000 fős média gárda adja. (EU-ügyekben mindig ők a mérvadók. Hiába rendeznek például EU-csúcsot Berlinben, még a német lapok is a brüsszeli

embereiket fogják Berlinbe visszarendelni, és velük tudósítatják az eseményt.) Az ő beszámolójuk fogja - nemzetközi viszonylatban - pozicionálni a magyar EU-elnökség általános megítéltségét is.

Mint már említettük, bár ezek az emberek is szívesen támaszkodnak az elnökségi tájékoztatásra, de szinte alig függenek tőle. Emlékeztetésül: az elnökségi ország mellett további 26 tagállam szerves részét képezi valamennyi tanácsi folyamatnak, mindnek megvan a maga szóvivői szolgálata, emellett a fontosabb sajtótermékek brüsszeli szerkesztőségei közvetlen kapcsolatokkal rendelkeznek saját és más országbeli diplomatákkal, esetenként nagykövetekkel. Ráadásul éppen a vezető sajtóorgánumok többnyire befolyásosabb tagállamból valók, amelyek diplomáciai kara amúgy is mindig kellően jól értesült. Rutinosabb tudósítók emellett rendszeresen támaszkodnak bizottsági szóvivőkre és belső munkatársakra, az EU miniszteri tanács szóvivői szolgálatára, valamint számos esetben az európai parlamenti forrásokra is. (A tanácsi papírok többsége az együttdöntés részeként eljutnak az EP-be is, ahonnan megfelelő kapcsolatokon keresztül ugyanúgy beszerezhetőek.) Ha tehát az elnökségi tájékoztató nem informatív, a tudósítók más forrásokhoz fordulnak.

EU-tudósítóként a többségük számára emellett a fontossági sorrend fordított a magyarhoz képest: főként az EU-történet, valamint azon belül a konkrét elnökségi lépések mibenléte érdekli őket, de e lépések „magyar” jellege szinte soha. A kép teljességéhez tartozik, hogy közelítve az elnökségi félévhez, általában körükben is van egy érdeklődés az újabb ország iránt. Ilyenkor sokan közülük meg akarják érteni, hogy miféle politikai, társadalmi, gazdasági háttérrel indul neki az ország az elnökségnek. Fontos számolni ugyanakkor azzal, hogy ez főként az elnökség előtt – vagy elején – jellemző. Utóbb azután az EU-események (ebben a körben) általában bedarálják az ország-érdeklődést.

További fontos eltérés a magyar sajtótól, hogy a brüsszeli média napi szinten az EU-ügyek figyelésére szakosodott, és azt évek óta gondolja. Esetében tehát nagyon is létező adottság az „EU-émlékezet” megléte. Különösen, hogy minden szakterületnek léteznek ma már tekintélyes szaklapjai, hírügynökségei, csatornái (ld. Agrofax, Blomberg stb). Ez témánként esetleg csak 20-40 tudósítót jelent, ők azonban az adott terület legapróbb rezdülését is követik. S mivel minderről napi rendszerességgel alkalmasint évek óta tudósítanak, ezért az elnökség elé kerülő dossziét - előzményeivel együtt -, folyamatában és részleteiben ismerik. Számítani kell tehát arra, hogy a mindenkori elnökséggel (például tanácsülésekről beszámoló elnökségi miniszterrel) is ilyen alapról szembesülnek, kérdéseiket ezekből kiindulva fogalmazzák meg.

Többi tagállam nemzeti sajtója

Elnökségként az adott tagország hirtelen mások számára is „felkerül a térképre”. Többször hangzik el neve, jobban tudatosul, hogy például „magyar félév” van, tehát nagyobb a nyitottság a „magyar dolgok” iránt is. Ez részint megnyilvánul abban, hogy jobban odafigyelnek majd ezekben a hónapokban az adott EU-országban esetlegesen előforduló „magyar rendezvényekre” (konferenciákra, kulturális programra stb). Részint, egy-egy sajtóorgánum jellemzően ilyenkor küld ki a soros elnökségi országban munkatársat azért, hogy „ország-riportot” csináljon.

Az elnökségi kommunikáció megméretése

A sajtó – a brüsszeli mindenképpen - alapvetően azon az alapon ítéli meg egy soros elnökség kommunikációját, hogy információi EU-történések szempontjából mennyiben tartalmasak, frissek, érthetően kommunikáltak, a tájékoztatási csatornák mennyiben könnyen hozzáférhetőek, jól értesültek, nyitottak, saját rendezésű eseményein mennyiben képes optimális munkafeltételeket biztosítani.

Jellemzően kudarcra van ítélve az elnökségi kommunikáció, ha a politikai szinten tájékoztató személy (nagykövettől miniszterig – a kormányfő már lehet kivétel) rosszul kommunikál. Ennek oka lehet, hogy nem beszél rendesen a nyelveket, tehát csak „tolmács-környezetben” tájékoztató-képes. Tolmács megléte mellett is gond, ha nem fogalmaz világosan, kitér a válasz elől, és az általa adott információ semmitmondó. Vörös posztó a brüsszeli sajtó szemében, ha sajtóértekezleten, háttér-tájékoztatón beérik azzal, hogy a megírt sajtóanyagot felolvassák(!), minden további kérdésre is csak ugyanebből idéznek, vagy eleve nem engednek kérdezést. Az ismérvek sora még folytatható, de már ennyi is elég, hogy például 2-3 ilyen brüsszeli nagyköveti tájékoztató után a félév hátralevő részében a több száz EU-tudósítóból tucatnyi embernél több ne legyen kíváncsi megszólalásaira. (Kormányfő azért lehet kivétel, mert vele csak ritkán találkoznak személyesen is, és ilyenkor is be van kalkulálva, hogy az adott személyt amúgy sem EU-elnökségre, hanem ország-vezetésre választották. Viszont: a szóvivőjétől már elvárják, hogy képes legyen kommunikálni és információt is átadni.)

További probléma forrása, ha az elnökség brüsszeli szóvivő(i) nem ura(i) a helyzetnek. Ez fakadhat abból – tipikus munkaszervezési probléma -, hogy nem tudják utolérni magukat a kurrens témákban, és ezért az események követése mellett nem marad idejük tájékoztatásra. Praktikusán: sohasem elérhetőek telefonon, mailre, sms-re nem reagálnak, üzenetre nem hívnak vissza stb. Az sem éppen segítő tényező, ha információkat rendre késve küldik ki – rakják ki az elnökségi honlapra -, amikor ezek hírértéke már elévült (brüsszeli mércével már 12-24 óra csúszás is ilyennek minősülhet.) Gyakori gond az is, hogy az elnökség brüsszeli szóvivője maga sem informált. (Mert nincs bevonva az elnökség napi munkafolyamatába, a fővárossal folytatott videokonferenciákba, a belső nagyköveti tájékoztatókban és ülésekbe, illetve nem fér hozzá a hivatalos találkozók belső dokumentumaihoz. Minderről a szóvivői munka kapcsán még lesz szó.)

A fentiek következménye minden esetben abban csapódik le, hogy a nemzetközi sajtó nem tud zavartalanul arra összpontosítani, ami egyedül érdekli: mi történik egy adott EU-esemény/fejlemény kapcsán, kitől kaphat mielőbb erről tájékoztatót, és hogyan tudja a megszerzett információt késedelem nélkül, zavartalan munkakörülmények mellett a szerkesztőségébe továbbítani. Ennek következménye pedig: kedvezőtlen akusztikájú tudósítás egyfelől, illetve rövid időn belül az elnökségi források figyelmen kívül hagyása másfelől, a fentebb vázolt következményekkel együtt.

Találkozás a sajtóval

A brüsszeli-luxembourgi EU-rutinhoz szokott nemzetközi sajtó számára létező adottság, hogy bizonyos napi és heti (tájékoztatási) rituálék automatikus követik egymást. Ezek (most csak az EU-elnökségi hatáskörbe tartozó ügyekre figyelve) jellemzően a következők:

Európai Tanács (EU-csúcs) ülését körülvevő sajtómunka. Ezeket jellemzően Brüsszelben tartják, de ha informális találkozóra is sor kerül, az történhet az elnökségi országban is. A hivatalos üléseken a kapcsolódó (sajtó-)logisztikai feladatok nagy részét elvégzi az EU Tanács főtájkársága. A sajtóértekezletek megtartása azonban - már az időzítése is! - az elnökség dolga.

Miniszteri tanácsülések. Elnökségenként 50-60 van belőlük, akad, hogy egy héten több szaktárca is váltja egymást (néha időben egybeesve is tartják őket). Az elnökség dolga ezek esetében is a sajtóértekezletek bonyolítása, ami *minden miniszteri tanácsi ülést követ.* Ilyenkor a soros elnökség minisztere beszámol a történekről, majd válaszol a kérdésekre. Itt jegyezzük meg, hogy rutinosabb elnökségek már az ülés napirendjét is úgy rakják össze, hogy kalkulálnak a leendő sajtóértekezlet időzítésével is. Ha ugyanis az elnökség azt szeretné, hogy az ülésről tudósítás jelenjen meg a híradók fő műsoridejében (19 óra körül), akkor legkésőbb 17 óráig mindenképpen kell egy sajtóértekezlet (még ha ez nem is záró tájékoztató), legfeljebb utána folytatják még. Akkor viszont azt is célszerű előre mérlegelni, mire kerüljön sor 17 óráig, és mi maradhat utána...

A tanácsülésekhez kapcsolódó – azt minden esetben néhány nappal megelőző – sajtóesemény a nem publikus (de nyitott, nem meghívásos) háttér-tájékoztató, a várható napirendről, fontosabb témákról, esetleg jellemzőbb álláspontok, irányok vázolásáról. Minden esetben az elnökségi ország nagykövete (vagy helyettese) tartja.

Ezek tehát nem attól függően történnek, hogy az elnökség csinálja-e, vagy sem, hanem eleve vannak, és a soron következő elnökségek csupán váltják egymást a székben.

COREPER (1. és 2.) heti ülése (nagykövetek). Ez azért érdekes, mert formálisan *nincs* körötte tájékoztató, ám a brüsszeli sajtó mégis számon tartja, és alkalmasint több munkát ad miatta a szóvivőknek, mint bármi más. Hetente több is lehet belőlük, és mivel itt készítik elő a soron következő miniszteri ülések napirendjét, ezért a fontosabb brüsszeli sajtó figyelemmel követi őket, és ha hírértékű kérdés kerül megvitatásra, akkor le is csapnak rá. És mert ilyenkor nincs formális-szervezett („plenáris”) tájékoztató (nincs sajtóanyag), ezért ilyenkor lép előtérbe a szóvivői munka. Egy-egy COREPER-ülés kapcsán a brüsszeli szóvivő(k) néhány órán belül 50-60 telefonhívást is kaphat(nak), a nap (és éjszaka..) bármely órájában. Nem árt tudni, hogy rutinosabb/bennfentesebb tudósítók sokszor közvetlenül a képviseleti diplomaták körében építenek ki együttműködő kapcsolatot, és a COREPER-ülést telefonok és sms-üzenetek formájában rajtuk keresztül „követik le”.

EU-tanácsi munkacsoport-ülés. Nem kíméli a brüsszeli sajtó a munkacsoportok üléseit sem, ha ezek témája megüti a „médiá-ingerküszöböt. A tanácsi munkacsoportok száma változó (sok közülük ad-hoc), évente átlagosan mintegy 220-250 működik, és félévenként legalább 2000-2200 ülést tartanak. Ezeket sem kíséri szervezett tájékoztató, de mert a munkacsoportok anyagain alapul a COREPER-ülés, könnyen a sajtó figyelmébe kerülhet, ha a napirenden lévő kérdés érzékeny, messzebb vezető politikai vitákat is magában hord. A sajtóreakció ilyenkor megegyezik a COREPER-üléseknél mondottakkal (telefonok a szóvivőknek, informális megkeresés közvetlenül egyes diplomatákhoz stb.).

Időbeli ütemezés

Végezetül néhány szó az elnökségi periódus „sajtó-tudatosításának” az ütemezéséről. A folyamatot szándékosan a végén kezdjük, hogy ehhez képest lehessen értelmezni az időben elhúzódva egymást követő lépéseket.

Hivatalos elnökség-kezdés

Erre akkor kerül sor, amikor – általában az elnökség első hetében – megtartja együttes ülését a soros elnökség teljes kormánya, és az Európai Bizottság teljes kollégiuma. (A leendő magyar elnökség esetében ez tehát valamikor 2011. január 2-8 között várható.) A sajtó számára a bizottsági elnök, és az elnökségi kormányfő - mindezt követő - közös sajtóértekezlete jelenti a félév hivatalos nyitányát.

Hivatalos programismertetés

A hagyomány az, hogy az előző elnökség félévzáró csúcstalálkozója utáni napokban (ami a majdani magyar elnökség esetében december 20-a körüli időpont) az elnökségi ország külügyminisztere (és/vagy európai ügyi minisztere/államtitkára) brüsszeli nemzetközi sajtóértekezleten közzéteszi a soron következő elnökség programját, ismerteti prioritásait, majd válaszol a sajtó kérdéseire. Eltérést jelentett ettől 2001-ben a belga elnökség, amelyik sok héttel az előző (svéd) elnökség vége előtt tartott program-bejelentő sajtótájékoztatót. Nagyon negatív visszhangja volt. A másik véglelet a 2008-as francia elnökség jelentette. Ekkor ugyanis elmaradt a júniusi végi külügyminiszteri programismertető, helyette Nicolas Sarkozy elnök összekötötte a júliusi (francia kormány és Bizottság közötti) együttes üléssel, és ennek végén ő maga tartott először hivatalos programismertetőt is.

Nem hivatalos „program-érzékeltetés”

Négy-öt év óta a European Policy Center (nemzetközi EU think-tank intézet) minden újabb elnökség előtt kb. három héttel nyilvános „reggelire” hívja meg a soron következő elnökség állandó EU-képviselőjét (nagykövetét). A reggelit általában az EU-negyében lévő 4 csillagos Hotel Crown Plaza Europe egyik különtermében tartják - mintegy 350-400 további résztvevővel. Ez utóbbiak részint újságírók, de főként a brüsszeli diplomáciai testület tagjai, európai parlamenti képviselők, európai bizottsági tisztviselők, lobbiszervezetek munkatársai. A nagykövet kap 30-40 percet, hogy ismertesse a leendő elnökség várható, fontosabb törekvéseit, majd fél órás-órás kérdés-felelet szakasz következik – ugyanerről. Nem mindenki ért ugyanakkor egyet ilyenek tartásával, attól tartva, hogy ezzel inflálódik a leendő elnökségi programismertetések státusza.

További sajtófelvezetők

A brüsszeli sajtókapcsolatok építésének további tipikus példája, amikor a leendő elnökség - általában 6-8 héttel a tényleges kurzus előtt - elkezdi kyszámú újságíró-csoportokat háttérbeszélgetésre meghívni az ország brüsszeli EU-képviselőjére (többnyire a nagykövet, ritkábban az államtitkár, esetleg a külügyminiszter a beszélgető partner). Ilyenkor ezzel a kiválasztott sajtókörrel a készülő elnökségi dilemmákból sok mindent megosztanak. Esetenként ezt egészítheti ki – közelítve az elnökség kezdetéhez – néhány célzott interjú.

Ezt a média-építkezést tetőzi be az (elnökség meghívásán és szervezésén alapuló) sajtólátogatás az elnökség legelső napjaiban (45-60 brüsszeli tudósító útja, esetünkben 2011 január legelején, Budapestre), egybekötve a félévnyitó, Bizottsággal közös sajtóértekezlettel. Az elnökségi „press trip”-nek megvan az az áldásos hatása, hogy egyrészt a brüsszeli „magsajtót” az elnökségi országra (megismerteti viszonyaival, szándékaival, politikusaival), emellett a résztvevők többsége itt szerzett benyomásait általában néhány napon belül meg is írja, egyfajta induló sajtót teremtve az új elnökségnek. További közvetett hozadék, hogy a tapasztalat azt mutatja: aki meghívást kap ilyen útra, az nagyobb késztetést érez – már az út előtt is -, hogy a leendő elnökségről tájékozódjon, előzetes beszélgetéseire eljárjon, az egészre jobban odafigyeljen, immár „press trip”-től függetlenül is.

Összegzésként

Különösen új EU-tagországok politikusai számára sokkoló élmény, hogy kötelező elvárás lehet velük szemben a nemzetközi sajtóval történő rendszeres találkozás, és ezek során esetenként éles hangvételű, sok mindenre kiterjedő, tárgyyszerű kérdések „eltűrése”. Fejlett média- és kommunikációs hagyományokkal rendelkező tagállamokban ugyanakkor tudják, hogy az elnökségi sajtómunka nem szükségszerűen csak valami terhesnek a letudását kell, hogy jelentse. Ez defenzív megközelítés, pedig ha offenzívan állnának hozzá, akkor építhetnének is rá. Mindenekelőtt arra, az - egyes tagállamok által meglepően jól alkalmazott - módszerre, amikor például a Tanácsban (mondjuk nagykövetségi szinten) minősített többséget akarnak építeni, és az álláspontok befolyásolásához ügyesen adagolt kiszivárogtatásokkal a sajtóráhatást is igénybe veszik.

Egy biztos: a sajtómunka a mindenkori soros EU-elnökségi tevékenység megkerülhetetlen része, főként, hogy az utóbbi tudósításaitól függ az elnökségi teljesítmény megítélése. Elhanyagolása, lekezelése, avatatlan kezébe adása kihatásaiban mindent elronthat. Értő kihasználása viszont már menet közben is elnökségi munkát segítő eszköz lehet, következményeiben pedig fontos hozzájárulás az elnökségi célok tényleges teljesüléséhez.

Dr.Fóris György

A Bruxinfo Európai Elemző Iroda igazgatója

Bruxinfo Európai Elemző Iroda

A BruxInfo Európai Elemző Iroda a BruxInfo-csoport tagja. Alapítói több, mint 15 éves folyamatos brüsszeli jelenléttel, tapasztalattal és kapcsolatrendszerrel rendelkező Európai Unió ügyekre specializálódott szakértők. Működésében külső munkatársak és partner-szervezetek is segítik.

Az Iroda által - egyéni megrendelésre és folyamatosan készített - tanulmányok, elemzések célja elemző módon feltárni és bemutatni folyamatban lévő Európai Unió történések, kezdeményezések hátterét, előzményét, kiemelni lényegi pontjait, a történések jellemző trendjét, várható alakulását, lehetséges jogszabályi, piaci, üzleti avagy EU-politikai következményeit.

A BruxInfo csoport 2000 novemberében kezdte működését a BruxInfo – brüsszeli bejegyzésű korlátolt felelősségű társaság - megalakulásával.